



УДК 378.02:372.8:796.011

## ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ВИХОВАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ ПОЗААУДИТОРНОЇ СПОРТИВНО-МАСОВОЇ РОБОТИ

Довгань Н.Ю., к. пед. н., доцент,  
професор кафедри фізичної реабілітації  
Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини  
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

У статті проаналізовано оцінку ефективності системи виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи, яка полягала у порівняльному аналізі емпіричних результатів до та після формульованого етапу експерименту. Визначено динаміку рівнів сформованості фізичної культури студентів ВНЗ інтелектуально-розумового, мотиваційно-емоційного, рухово-діяльнісного компонентів за видами позааудиторних занять з фізичного виховання на формульованому етапі експерименту. Отримані результати дослідження є підґрунтям для подальшого проектування педагогічної системи, метою якої є виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи.

**Ключові слова:** педагогічна система, інтелектуально-розумовий, мотиваційно-емоційний, рухово-діяльнісний компоненти, спортивні секції, загальна фізична підготовка, самостійні заняття, фізкультурно-масові заходи, фізична культура, студентська молодь.

В статті проаналізована оцінка ефективності системи виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи, яка полягала у порівняльному аналізі емпіричних результатів до та після формульованого етапу експерименту. Визначено динаміку рівнів сформованості фізичної культури студентів ВНЗ інтелектуально-розумового, мотиваційно-емоційного, рухово-діяльнісного компонентів за видами позааудиторних занять з фізичного виховання на формульованому етапі експерименту. Отримані результати дослідження є підґрунтям для подальшого проектування педагогічної системи, метою якої є виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи.

**Ключевые слова:** педагогическая система, интеллектуально-мыслительный, мотивационно-эмоциональный, двигательно-деятельностный компоненты, спортивные секции, общая физическая подготовка, самостоятельные занятия, физкультурно-массовые мероприятия, физическая культура, студенческая молодежь.

Dougan N.Y. ESTIMATION OF THE EFFICIENCY OF THE SYSTEM OF HEALTH OF PHYSICAL CULTURE OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE PROCESS OF POST-AUDITING SPORT-MASS WORK

The article analyzes the estimation of the efficiency of the system of education of physical culture of students of higher educational institutions in the process of non-auditing sports-mass work, which consisted in a comparative analysis of empirical results before and after the formation phase of the experiment. The dynamics of the levels of formation of physical culture of students of higher educational institutions of intellectual-mental, motivational-emotional, motor-activity components according to the types of non-audition lessons from physical education at the formation stage of the experiment is determined. The obtained results of the research are the basis for further designing of the pedagogical system, the purpose of which is to raise the physical culture of students of higher educational institutions in the process of non-auditing sports-mass work.

**Key words:** pedagogical system, intellectual-mental, motivational-emotional, motor-activity components, sports sections, general physical training, independent classes, physical culture events, physical culture, student youth.

**Постановка проблеми.** Інтенсивні процеси державотворення в умовах соціальної трансформації суспільних відносин зумовлюють необхідність теоретичного обґрунтування системи виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів і реалізації нових та вдосконалення наявних концепцій формування фізичної культури студентів ВНЗ у процесі позааудиторної

спортивно-масової роботи. Незворотний характер цих трансформаційних процесів загалом є прогресивним кроком для України у майбутнє. Саме тому шлях України до економічної, політичної та соціокультурної інтеграції у суспільному просторі Європи значною мірою визначається рівнем розвитку національної системи освіти, що є передумовою інтеграції у світовий освітній



простір. Серед головних завдань позааудиторної роботи зі студентами є організація спортивно-масової роботи студентів, створення спортивних секцій по видах спорту, розроблення самостійних оздоровчих програм з розвитку й вдосконалення фізичних якостей, сприяння орієнтації на здоровий спосіб життя. Саме позааудиторна спортивно-масова діяльність є одним із важливих завдань оздоровлення молоді, адже діяльність, якій присвячено вільний час, конструктивно впливає на формування особистісних якостей (інтелектуальних, моральних, культурних), на фізичний розвиток молодого покоління. У зв'язку з цим постає гостра потреба у модернізації всієї системи фізичного виховання студентів, створення національної концепції фізичного виховання молоді України, оскільки тільки фізично досконала особистість здатна підняти економіку країни до належного рівня та відтворити продуктивні сили країни.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Питання доцільної організації позааудиторної роботи у вищих навчальних закладах було актуальним ще за часів зародження самостійної Української держави. Праці представників класичної педагогічної думки К.Д. Ушинського, С.Ф. Русової, А.С. Макаренка, В.О. Сухомлинського та інших пройняті ідеями про зв'язок формування та розвитку особистості з доцільною організацією її життєдіяльності з урахуванням фактору вільного часу від навчання. Так, 1918 року Софія Русова, виступаючи з лекціями у Київському університеті, зазначала, що навіть найкращий навчальний заклад без позааудиторної освіти не принесе значних корисних наслідків [1]. Вітчизняними педагогами минулого наголошувалося про необхідність надання вихованцям у їхній вільний час можливості самовизначитися, самоствердитися відповідно до власних бажань, здібностей, інтересів у різних формах діяльності та спілкування. Сучасні вищі навчальні заклади України цю проблему вирішують завдяки оновленню відповідних педагогічних технологій, форм, засобів, змісту і методики навчання.

Питання теорії та практики позааудиторної роботи знайшли відображення у працях таких науковців, як Д.М. Анікеєв, В.В. Стадник, О. Тимошенко, О. Плачинда. Проблему організації позааудиторної роботи у вищих навчальних закладах та дозвілєву діяльність досліджували С. Вітвицька, В. Козак, Л. Кондрашова, Л. Онучак, Л. Петриченко, А. Соколов, П. Щербань, що дозволяє стверджувати, що означена проблема перебуває у центрі уваги дослідників, які

ґрунтуються на теоретичних розробках з теорії та методики фізичного виховання.

М. Петренко, розкриваючи значення організації позааудиторної діяльності молоді з фізичного виховання, зазначив, що нетрадиційні заняття не можна оцінювати ізольовано від традиційних форм вишівського фізичного виховання, тим більше «протиставляти» їх один одному. Він стверджує, що різні форми фізичної культури мають ефективність тоді, коли проводяться під керівництвом викладача (підконтрольна самостійна робота) [4].

Г. Матукова визначає, що ефективність формування фізичної культури студентів у позааудиторний час залежить від впровадження у вишівську практику моделі формування фізичної культури студентів, яка сприяє розширенню та поглибленню знань студентів з теоретичних основ фізкультурної діяльності, розвитку морально-вольових, фізичних якостей, оволодінню нетрадиційними методиками оздоровлення організму [3].

В.В. Стадник охарактеризував доцільність застосування диференційованого підходу у позаакадемічних формах занять фізичним вихованням у ВНЗ технічного профілю з урахуванням уподобань студентів на основі певних видів спорту, які впливають на рівень психофізичного стану особистості [5].

Розглядаючи питання розробки технологій і діагностики рівня сформованості фізичної культури, дослідники (Л. Белова, Г. Галайтатий, А. Магльований, Г. Сафрова) зазначають, що достатній обсяг і інтенсивність фізичних навантажень позитивно впливають на якісні показники розумової працездатності молоді. Вони пропонують шляхи управління процесом формування фізичними якостями особистості засобами фізичного виховання, зокрема у позааудиторній роботі [2, с. 126].

Отже, у зв'язку з цим виникла необхідність у розробці оцінки ефективності системи виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи педагогічної системи виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів під час проведення позааудиторних занять у спортивних секціях, загальної фізичної підготовки, самостійних занять та фізкультурно-масових заходів, її упровадженні й апробації експериментальним шляхом.

**Постановка завдання.** Мета статті полягає у висвітленні оцінки ефективності системи виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи.



Завдання. 1. Визначити динаміку рівнів сформованості фізичної культури студентів ВНЗ інтелектуально-розумового, мотиваційно-емоційного, рухово-діяльнісного компонентів за видами позааудиторних занять з фізичного виховання на формувальному етапі експерименту.

2. Проаналізувати та проінтерпретувати отримані експериментальні після формувального етапу експерименту.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** З метою перевірки гіпотези дослідження щодо забезпечення ефективності авторської педагогічної системи виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи нами проведено контрольний зріз, який полягав у порівняльному аналізі емпіричних результатів до та після формувального етапу експерименту. Це стало головною метою формувального етапу експерименту, який здійснювався на базі Київського національного торговельно-економічного університету, Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини «Університет «Україна», ДВНЗ Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Григорія Сковороди та Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького.

У формувальному етапі експерименту взяли участь 1 191 студент, а саме: 608 студентів двох експериментальних груп (Київський національний торговельно-економічний університет, Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ «Університет «Україна»») та 583 студенти двох контрольних груп (ДВНЗ Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди, Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького), гетерохронні за своїм складом. Так, у спортивних секціях експериментальна група налічувала 276 студентів, контрольна – 267; у секції загальної фізичної підготовки експериментальна група включала 105 студентів, контрольна – 102; у процесі проведення самостійних занять до експериментальної групи входило 88 респондентів, до контрольної – 81; у фізкультурно-масових заходах експериментальна група налічувала 139 респондентів, контрольна – 133. Щодо контрольних груп формувальний вплив не здійснювався, щодо експериментальних груп здійснювався цілеспрямовано формувальний вплив відповідно до змісту авторської педагогічної системи виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи.

Формувальний експеримент проходив з 2012 по 2016 рр. у 3 етапи:

I етап – порівняльний – опрацювання результатів констатувального та формувального етапів дослідження; визначення ефективності розробленої авторської педагогічної системи виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи;

II етап – основний – визначення новітніх тенденцій виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи;

III етап – узагальнюючий узагальнення експериментальних даних; їх опис; розробка науково-методичних рекомендацій щодо виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи.

Після проведення формувального експерименту лонгitudного характеру протягом трьох років був проведений контрольний етап дослідження ефективності впровадження авторської педагогічної системи виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи.

Результати контрольного зрізу визначено за компонентами: інтелектуально-розумовим, мотиваційно-емоційним, рухово-діяльним, які підтверджують ефективність авторської педагогічної системи. Кількість набраних балів в експериментальних і контрольних групах підраховувалась згідно зі шкалою оцінювання рівнів сформованості фізичної культури студентів ВНЗ (високий, базовий, середній, низький). Наведемо дані визначених нами компонентів фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів у розрізі окремих методик.

Для визначення ефективності впровадженої авторської педагогічної системи виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи проаналізуємо кожну організаційну форму навчально-виховної роботи у вищому навчальному закладі за показниками інтелектуально-розумового компонента. Для перевірки вірогідності результатів експериментальної роботи у процесі проведення спортивних секцій, загальної фізичної підготовки, самостійних занять, фізкультурно-масових заходів підраховано середній показник рівнів сформованості фізичної культури студентів ВНЗ інтелектуально-розумового компонента. Кількість набраних балів в експериментальній і контрольній групах підраховувались згідно зі шкалою оцінювання рівнів сформованості фізичної



культури студентів ВНЗ (високий, базовий, середній, низький), що наведено у табл. 1.

Отже, після проведення формувального етапу експерименту у процесі самостійних занять та занять з загальної фізичної підготовки показники високого та базового рівнів в експериментальній групі мали 23,7% (n=21) і 29,1% (n=26), 27,8% (n=29) і 32,1% (n=34) студентів відповідно, а у контрольній – 15,2% (n=12) і 22,6% (n=18), 19,4% (n=20) і 25,2% (n=26) студентів; під час проведення фізкультурно-масових заходів та спортивних секцій рівні визначилися наступним чином: високий та базовий рівні у 31,2% (n=43) і 36,1% (n=50), 24,2% (n=67) і 33,3% (n=92) студентів експериментальної групи та 23,6% (n=31) і 29,1% (n=39), 16,6% (n=44) і 27,5% (n=74) студентів контрольної групи, що і засвідчує позитивну динаміку формування високого та базового рівнів сформованості інтелектуально-розумового компонента фізичної культури студентів. Отримані дані свідчать про те, що динаміка студентів експериментальних груп з низьким рівнем сформованості інтелектуально-розумового компонента інтенсивніша, аніж динаміка студентів контрольних груп. Цей процес спостерігався у всіх експериментальних групах, охоплених спортивними секціями, загальною фізичною підготовкою, самостійними заняттями, фізкультурно-масовими заходами, що свідчить про ефективність авторської педагогічної системи виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у

процесі позааудиторної спортивно-масової роботи.

Таким чином, реалізація авторської педагогічної системи виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи сприяла підвищенню рівня теоретичної обізнаності у засвоєнні знань, умінь та навичок, розвитку таких професійно значущих якостей, як концентрація і стійкість уваги, швидкість образно-логічного мислення, інтелектуально-творчого розвитку особистості студентської молоді у галузі фізичної культури та спорту.

Для більш дієвого визначення ефективності експериментальної роботи нами проаналізовано кожну організаційну форму навчально-виховної роботи у вищому навчальному закладі за показниками мотиваційно-емоційного компонента. Для перевірки вірогідності результатів експериментальної роботи у процесі проведення спортивних секцій, загальної фізичної підготовки, самостійних занять, фізкультурно-масових заходів підраховано середній показник мотиваційно-емоційного компонента рівнів сформованості фізичної культури студентів ВНЗ. Кількість набраних балів в експериментальних і контрольних групах підраховувались згідно зі шкалою оцінювання рівнів сформованості фізичної культури студентів ВНЗ (високий, базовий, середній, низький), що зазначено у табл. 2.

Виходячи з отриманих результатів (див. табл. 2), бачимо, що впровадження автор-

Таблиця 1

**Динаміка рівнів сформованості фізичної культури студентів ВНЗ інтелектуально-розумового компонента за видами позааудиторних занять з фізичного виховання на формувальному етапі експерименту, у %**

| Види занять                 | Кількість студентів | Група | Періоди формувального експерименту | Рівні   |         |          |         |
|-----------------------------|---------------------|-------|------------------------------------|---------|---------|----------|---------|
|                             |                     |       |                                    | Високий | Базовий | Середній | Низький |
| Спортивні секції            | 276                 | ЕГ    | До                                 | 9,3     | 18,2    | 29,3     | 43,2    |
|                             |                     |       | Після                              | 24,2    | 33,3    | 14,2     | 28,3    |
|                             | 267                 | КГ    | До                                 | 10,5    | 20,6    | 30,1     | 38,8    |
|                             |                     |       | Після                              | 16,6    | 27,5    | 24,8     | 31,1    |
| Загальна фізична підготовка | 105                 | ЕГ    | До                                 | 11,1    | 16,8    | 29,3     | 42,8    |
|                             |                     |       | Після                              | 27,8    | 32,1    | 13,8     | 26,3    |
|                             | 102                 | КГ    | До                                 | 12,2    | 18,4    | 31,9     | 37,5    |
|                             |                     |       | Після                              | 19,4    | 25,2    | 24,5     | 30,9    |
| Самостійні заняття          | 88                  | ЕГ    | До                                 | 8,1     | 14,7    | 30,8     | 46,4    |
|                             |                     |       | Після                              | 23,7    | 29,1    | 15,4     | 31,8    |
|                             | 81                  | КГ    | До                                 | 9,6     | 16,2    | 32,3     | 41,9    |
|                             |                     |       | Після                              | 15,2    | 22,6    | 26,9     | 35,3    |
| Фізкультурно-масові заходи  | 139                 | ЕГ    | До                                 | 15,1    | 20,2    | 22,6     | 42,1    |
|                             |                     |       | Після                              | 31,2    | 36,1    | 6,1      | 26,6    |
|                             | 133                 | КГ    | До                                 | 16,1    | 22,6    | 25,4     | 35,9    |
|                             |                     |       | Після                              | 23,6    | 29,1    | 18,9     | 28,4    |



Таблиця 2

**Динаміка мотиваційно-емоційного компоненту рівнів сформованості фізичної культури студентів ВНЗ за видами позааудиторних занять з фізичного виховання на формувальному етапі експерименту, у %**

| Види занять                 | Кількість студентів | Група | Періоди формувального експерименту | Рівні   |         |          |         |
|-----------------------------|---------------------|-------|------------------------------------|---------|---------|----------|---------|
|                             |                     |       |                                    | Високий | Базовий | Середній | Низький |
| Спортивні секції            | 276                 | ЕГ    | До                                 | 7,2     | 14,8    | 27,3     | 50,7    |
|                             |                     |       | Після                              | 23,8    | 30,2    | 11,7     | 34,3    |
|                             | 267                 | КГ    | До                                 | 8,3     | 16,3    | 29,8     | 45,6    |
|                             |                     |       | Після                              | 14,3    | 22,3    | 23,6     | 39,8    |
| Загальна фізична підготовка | 105                 | ЕГ    | До                                 | 4,9     | 13,1    | 26,7     | 55,3    |
|                             |                     |       | Після                              | 19,1    | 28,9    | 11,3     | 40,7    |
|                             | 102                 | КГ    | До                                 | 5,7     | 14,6    | 27,9     | 51,8    |
|                             |                     |       | Після                              | 12,6    | 21,7    | 20,8     | 44,9    |
| Самостійні заняття          | 88                  | ЕГ    | До                                 | 8,3     | 15,9    | 29,2     | 46,6    |
|                             |                     |       | Після                              | 23,9    | 30,3    | 14,6     | 31,2    |
|                             | 81                  | КГ    | До                                 | 9,4     | 17,8    | 30,5     | 42,3    |
|                             |                     |       | Після                              | 15,8    | 23,4    | 24,3     | 36,5    |
| Фізкультурно-масові заходи  | 139                 | ЕГ    | До                                 | 5,8     | 14,2    | 28,1     | 51,9    |
|                             |                     |       | Після                              | 22,2    | 31,8    | 11,9     | 34,1    |
|                             | 133                 | КГ    | До                                 | 6,2     | 15,4    | 29,3     | 49,1    |
|                             |                     |       | Після                              | 13,4    | 22,2    | 22,1     | 42,3    |

ської педагогічної системи дозволило значно покращити в експериментальній групі позитивний емоційний клімат та мотиваційну спрямованість студентів до занять улюбленими видами спорту. Результатом стала усвідомлена особистісна психолого-соціальна установка кожного студента на процес самовиховання, самоосвіти, самовдосконалення та самоорганізації з фізичної культури і спорту та на дотримання здорового способу життя у повсякденному житті. Тому наприкінці формувального етапу експерименту у процесі самостійних занять та занять з загальної фізичної підготовки показники високого та базового рівнів в експериментальній групі мали: 23,9% (n=21) і 30,3% (n=27), 19,1% (n=20) і 28,9% (n=30) студентів, а у контрольній – 15,8% (n=13) і 23,4% (n=19), 12,6% (n=13) і 21,7% (n=22) студентів; під час проведення фізкультурно-масових заходів та спортивних секцій рівні визначилися наступним чином: високий та базовий рівні у 22,2% (n=31) і 31,8% (n=44), 23,8% (n=66) і 30,2% (n=83) студентів експериментальної групи та 13,4% (n=18) і 22,2% (n=30), 14,3% (n=38) і 22,3% (n=60) студентів контрольної групи, що і засвідчує позитивну динаміку високого та базового рівнів сформованості мотиваційно-емоційного компонента фізичної культури студентів.

Для визначення ефективності впровадженої авторської педагогічної системи виховання фізичної культури студентів

вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи проаналізуємо кожну організаційну форму навчально-виховної роботи у вищому навчальному закладі за показниками рухово-діяльнісного компонента. Для перевірки вірогідності результатів експериментальної роботи у процесі проведення спортивних секцій, загальної фізичної підготовки, самостійних занять, фізкультурно-масових заходів підраховано середній показник рухово-діяльнісного компонента рівнів сформованості фізичної культури студентів ВНЗ. Кількість набраних балів в експериментальній і контрольній групах підраховувались згідно зі шкалою оцінювання рівнів сформованості фізичної культури студентів ВНЗ (високий, базовий, середній, низький), що наведено у табл. 3.

З отриманих результатів робимо висновок, що впровадження авторської педагогічної системи дозволило простежити позитивну динаміку результатів експериментальних груп за видами позааудиторних занять з фізичного виховання. Так, у спортивних секціях та секціях загальної фізичної підготовки позитивні зрушення відбулися завдяки умінням та навичкам студентів експериментальних груп самостійно обирати адекватні фізичні навантаження, програмувати свою фізкультурно-оздоровчу діяльність, спрямовану на збереження і зміцнення здоров'я у процесі позааудиторних занять фізичними вправами, що



Таблиця 3

**Динаміка рухово-діяльнісного компонента рівнів сформованості фізичної культури студентів ВНЗ за видами позааудиторних занять з фізичного виховання на формуальному етапі експерименту, у %**

| Види занять                 | Кількість студентів | Група | Періоди формуального експерименту | Рівні   |         |          |         |
|-----------------------------|---------------------|-------|-----------------------------------|---------|---------|----------|---------|
|                             |                     |       |                                   | Високий | Базовий | Середній | Низький |
| Спортивні секції            | 276                 | ЕГ    | До                                | 1,1     | 4,6     | 29,2     | 65,1    |
|                             |                     |       | Після                             | 11,6    | 24,1    | 19,1     | 45,2    |
|                             | 267                 | КГ    | До                                | 1,3     | 5,8     | 30,2     | 62,7    |
|                             |                     |       | Після                             | 8,8     | 12,3    | 23,7     | 55,2    |
| Загальна фізична підготовка | 105                 | ЕГ    | До                                | 1       | 4,7     | 28,3     | 66      |
|                             |                     |       | Після                             | 11,7    | 24      | 18       | 46,3    |
|                             | 102                 | КГ    | До                                | 1,1     | 5,4     | 29,7     | 63,8    |
|                             |                     |       | Після                             | 7,4     | 11,1    | 23,8     | 57,7    |
| Самостійні заняття          | 88                  | ЕГ    | До                                | 0,8     | 4,1     | 27,3     | 67,8    |
|                             |                     |       | Після                             | 10,1    | 24,8    | 17,8     | 47,3    |
|                             | 81                  | КГ    | До                                | 0,9     | 4,7     | 28,1     | 66,3    |
|                             |                     |       | Після                             | 7,7     | 11,9    | 21,3     | 59,1    |
| Фізкультурно-масові заходи  | 139                 | ЕГ    | До                                | 1,1     | 4,8     | 28,2     | 65,9    |
|                             |                     |       | Після                             | 11,8    | 24,1    | 18,9     | 45,2    |
|                             | 133                 | КГ    | До                                | 1,2     | 5,6     | 29,5     | 63,7    |
|                             |                     |       | Після                             | 7,6     | 11,2    | 23,7     | 57,5    |

не викликає сумніву в адекватності добраних засобів і методів їх удосконалення, які створюють передумови для розвитку інших фізичних здібностей. Для підвищення ефективності самостійних занять в експериментальних групах студентів розроблено індивідуальні завдання на семестр, які включають: комплекси вправ ранкової гігієнічної гімнастики, фізкультурні паузи, фізкультурні хвилини, комплекси вправ для розвитку фізичних якостей та підвищення рівня фізичної підготовленості.

Тому наприкінці формуального етапу експерименту у процесі самостійних занять та занять з загальної фізичної підготовки показники високого та базового рівнів в експериментальній групі мали 10,1% (n=9) і 24,8% (n=22), 11,7% (n=12) і 24% (n=25) студентів, а у контрольній – 7,7% (n=6) і 11,9% (n=10), 7,4% (n=8) і 11,1% (n=11) студентів; під час проведення фізкультурно-масових заходів та спортивних секцій рівні визначилися наступним чином: високий та базовий рівні у 11,8% (n=16) і 24,1% (n=34), 11,6% (n=32) і 24,1% (n=67) студентів експериментальної групи та 7,6% (n=10) і 11,2% (n=15), 8,8% (n=23) і 12,3% (n=33) студентів контрольної групи, що і засвідчує позитивну динаміку формування високого та базового рівнів сформованості рухово-діяльнісного компонента фізичної культури студентів.

Проведення формуального етапу експерименту показує, що робота з форму-

вання фізичної культури студентів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи в експериментальній групі дала вагомий результат. Ці результати проявлялися як у якісній, так і у кількісній динаміці показників.

За середніми даними інтелектуально-розумового, емоційно-мотиваційного та рухово-діяльнісного компонентів видно, що у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи в експериментальній групі з високим рівнем сформованості фізичної культури на початку експерименту було 15,1% (n=92) студентів, з базовим – 23,1% (n=140), з середнім – 27% (n=164), з низьким – 34,8% (n=212). У контрольній групі високий рівень було зафіксовано у 16% (n=93) студентів, базовий – 24,7% (n=144), середній – 27,6% (n=161), низький – 31,7% (n=185). Порівняння отриманих у процесі експерименту результатів показало, що істотної різниці до початку експерименту щодо сформованості фізичної культури студентів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи в експериментальній і контрольній групах не спостерігалось (див. табл. 4).

Як бачимо з таблиці 4 у результаті проведеної дослідницької роботи в експериментальних групах до високого рівня сформованості фізичної культури було віднесено 23,9% (n=145) респондентів, до базового – 37,9% (n=231), до середнього – 16,8% (n=102), до низького – 21,4% (n=130),



Таблиця 4

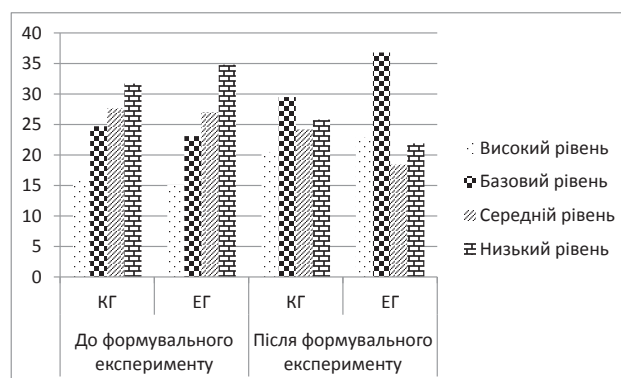
### Динаміка сформованості фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи

| Компоненти фізичного виховання студентів | Рівні сформованості | До формульовального експерименту |      | Після формульовального експерименту |      |
|--|---------------------|----------------------------------|------|-------------------------------------|------|
|  |                     | КГ                               | ЕГ   | КГ                                  | ЕГ   |
| Інтелектуально-розумовий                 | Високий             | 11,8                             | 10,3 | 16,6                                | 24,2 |
|  | Базовий             | 18,3                             | 17,4 | 23,8                                | 39,2 |
|  | Середній            | 31,1                             | 29,8 | 28,5                                | 17,9 |
|  | Низький             | 38,8                             | 42,5 | 31,1                                | 18,7 |
| Мотиваційно-емоційний                    | Високий             | 15,9                             | 13,7 | 20,6                                | 28,0 |
|  | Базовий             | 24,6                             | 22,2 | 31,2                                | 37,0 |
|  | Середній            | 29,5                             | 30,2 | 24,7                                | 15,0 |
|  | Низький             | 30,0                             | 33,9 | 23,5                                | 20,0 |
| Рухово-діяльнісний                       | Високий             | 10,1                             | 9,5  | 15,3                                | 19,5 |
|  | Базовий             | 27,4                             | 26,0 | 31,1                                | 37,4 |
|  | Середній            | 26,0                             | 24,6 | 21,9                                | 17,6 |
|  | Низький             | 36,5                             | 39,9 | 31,7                                | 25,5 |
| Середнє значення                         | Високий             | 12,6                             | 11,2 | 17,5                                | 23,9 |
|  | Базовий             | 23,4                             | 21,8 | 28,7                                | 37,9 |
|  | Середній            | 28,9                             | 28,2 | 25,0                                | 16,8 |
|  | Низький             | 35,1                             | 38,8 | 28,8                                | 21,4 |

проти 17,5% (n=102), 28,7% (n=167), 25% (n=146), 28,8% (n=168) респондентів контрольної групи. У контрольних групах ця тенденція виражена меншою мірою, бо суттєвих кількісних і якісних змін тут не відбулося.

Це пов'язано з тим, що у студентів експериментальної групи значно виріс інтелектуально-творчий потенціал особистості з галузі знань фізичної культури і спорту; розширилися знання теорії та практичного застосування спеціальних знань на позааудиторних заняттях з фізичного виховання; з'явилась мотиваційна спрямованість на самовиховання і фізичне самовдосконалення. Отримані результати засвідчили зростання кількості досліджуваних в експериментальній групі респондентів, що демонструє перехід значної частини студентів з середнім рівнем сформованості фізичної культури у групи з високим та базовим рівнями, що наочно показано на рис. 1.

Як видно з рис. 1, порівняльний аналіз емпіричних результатів констатувального та формульовального етапів дослідження засвідчив позитивну динаміку формульовального впливу спроектованих автором системних утворень, у т.ч. навчально-виховних засобів та форм на фізичний та психо-соціальний розвиток особистості студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи та дозволив нам виявити істотні зміни у рівнях сформованості фізичної



**Рис. 1. Динаміка сформованості фізичної культури студентів КГ і ЕГ у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи (у %)**

культури респондентів до та після проведення експерименту.

Відтак вважаємо, що проведене дослідження підтвердило гіпотезу і засвідчило ефективність розробленої авторської педагогічної системи виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи.

**Висновки з проведеного дослідження.** Здійснено експериментальну перевірку ефективності педагогічної системи виховання фізичної культури студентів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи.

За результатами формульовального етапу експерименту виявлено позитивні зміни



у різних рівнях сформованості фізичної культури респондентів експериментальної групи. Кількість студентів з високим рівнем сформованості фізичної культури збільшилася з 11,2% до 23,9%, відповідно з низьким рівнем сформованості фізичної культури кількість респондентів групи зменшилася на 17,4%. У контрольній групі різниця даних констатувального та формульованого етапів експерименту є незначною у межах 6% за всіма рівнями.

Позитивна динаміка рівнів сформованості за інтелектуально-розумовим, мотиваційно-емоційним, рухово-діяльним компонентами фізичної культури студентської молоді ВНЗ в експериментальних групах засвідчила ефективність запровадженої авторської педагогічної системи виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Коваленко Є.І. Освітня діяльність і педагогічні погляди Софії Русової / Є.І. Коваленко, І.М. Пінчук. – Ніжин, 1998. – 213 с.
2. Магльований А.А. Працездатність студентів: оцінка, корекція, управління / А.А. Магльований, Г.Б. Сафранова, Г.Д. Галайтатий, Л.А. Белова. – Л. : Львівська політехніка, 1997. – 128 с.
3. Матукова Г.І. Формування фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у позааудиторний час : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Г.І. Матукова. – К., 2005. – 215 с.
4. Петренко М.І. Самостійні заняття студентів з фізичного виховання / М.І. Петренко. – В. : ВДТУ, 1997. – 104 с.
5. Стадник В.В. Диференційований підхід до використання позаакадемічних форм занять у фізичному вихованні студентів вищих навчальних закладів технічного профілю : дис. ... канд. наук з фіз. вих. : спец. 24.00.02 / В.В. Стадник. – Л., 2015. – 285 с.

УДК 37.03:355

## ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗМІСТУ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ПЕТРОВСЬКОГО ПОЛТАВСЬКОГО КАДЕТСЬКОГО КОРПУСУ

Іноземцев А.В., аспірант  
кафедри педагогіки та андрагогіки  
Полтавський національний педагогічний університет  
імені В.Г. Короленка

У статті розглядаються особливості, основні напрямки, форми, засоби і методи організації виховного процесу Петровського Полтавського кадетського корпусу.

**Ключові слова:** військово-учбовий заклад, кадетський корпус, кадет, патріотичне виховання, метод привчання.

В статье рассматриваются особенности, основные направления, формы, средства и методы организации воспитательного процесса Петровского Полтавского кадетского корпуса.

**Ключевые слова:** военно-учебное заведение, кадетский корпус, кадет, патриотическое воспитание, метод приучения.

Inozemtsev A.V. FEATURES AND CONTENT OF THE EDUCATIONAL PROCESS OF PETROVSKY POLTAVA CADET CORPS

The article outlines the main features, directions, forms, means and methods of educational process of Petrovsky Poltava Cadet Corps.

**Key words:** military educational institution, cadet corps, cadet, patriotic education, accustomed method.

**Постановка проблеми.** Сьогодні гостро постала необхідність моральної вихованості офіцера, яка повинна стати основою його професійної діяльності та умовою його службового росту. Тому педагогічна спадщина кадетських корпусів, які діяли на території України у різні історичні періоди, а також передовий педагогічний досвід виховання, накопичений у військових училищах, основу якого

складали традиції служіння Батьківщині, в епоху сучасних державних соціально-економічних перетворень і реформування Української армії набуває особливої актуальності.

Реалії сьогодення свідчать, що у сфері військово-патріотичного та духовно-морального виховання підрастаючого покоління особливий інтерес представляє унікальний досвід, накопичений кадетськими